

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai
Ūnijas iela 45,
Rīga, LV-1039

SIA "SMART Consulting"
Siguldas prospekts 35,
Rīga, LV-1014

Rīgā

05.10.2018.

Šajā vēstulē SIA "SMART Consulting" (turpmāk – Sabiedrība) vēlas izteikt savu viedokli un iebildumus par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk – Regulators) 2018.gada 5.jūlija publisko konsultāciju dokumentu – "Siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika" (turpmāk – Siltuma Metodika) un "Koģenerācijas tarifu aprēķināšanas metodika" (turpmāk – Koģenerācijas Metodika, abas kopā Tarifu metodikas).

Sabiedrība vēlas sniegt viedokli par Tarifu Metodikām, jo Sabiedrības pārstāvis līdzdarbojas Latvijas siltumuzņēmumu asociācijas (turpmāk – LSUA) darba grupā par tarifa jautājumiem un sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem sniedz konsultācijas un praktisku palīdzību siltumenerģijas apgādes pakalpojumu tarifu aprēķināšanā un apstiprināšanā Regulatorā. Tāpat uzņēmums ir Centrālajā finanšu un līgumu aģentūrā (turpmāk – CFLA) iesniedzis 33 projektus 17 komersantiem uz Eiropas Savienības fondu atbalstu un pašlaik saskaras ar siltumapgādes uzņēmumu problēmām realizēt šos projektus, īpaši par finansējuma jautājumiem pēc iespējamo Tarifu metodiku izmaiņu publikācijas. Tāpat Sabiedrība jau vairāk kā 10 gadus pārstāv siltumapgādes uzņēmumus, katru gadu sagatavo un iesniedz Regulatorā vidēji 2-5 tarifu projektus, konsultē vēl vismaz 50 citus uzņēmumus par atsevišķiem tarifa jautājumiem, kas dod pamatu uzskatīt, ka Sabiedrības pieredze varētu būt noderīga regulēšanas jautājumu pilnveidošanai.

Plānotās izmaiņas Tarifu metodikās pieļaujamā peļņa no kopkapitāla atdeves (10% Siltuma Metodikā un 12% Koģenerācijas metodikā) pret Kapitāla atdeves aprēķināšanas metodiku (turpmāk- Kapitāla Metodika) ar WACC apmērā piemērošanu peļņas aprēķinā, kad maksimāli pieļaujamās peļņas apmērs tiks aprēķināts, vadoties no *regulēto aktīvu bāzes* (RAB) un piemērotā likme ir neatbilstoši zema nozares riskiem – 4,94%, radīs krasu peļņas samazinājumu lielākajai daļai siltumenerģijas ražošanas uzņēmumiem. Zemāk ir izklāstīti argumenti tam, kādi trūkumi un nepārdomāti aspekti ir iekļauti plānotajās Tarifu metodikās un apstiprinātajā Kapitāla Metodikā, kā arī problēmas, ko izmaiņas radīs uzņēmumiem, kas plāno investēt uzņēmuma attīstībā. Visizteiktāk tiks skarti uzņēmumi, kuri kā kurināmo izmanto biomasu. Tāpat izmaiņas apdraud lietotājus saņemt drošu un pēc iespējas lētāku pakalpojumu.

Kopumā WACC un RAB principu piemērošana ir pieņemama, bet ir iebildumi **pret šādiem būtiskiem aspektiem:**

- a) ieviešanas brīža pamatotība pašlaik, jo spēkā esošās Tarifu metodikas redakcijas darbojas un nav saprotams patiesais mērķis izmaiņām. Vienota formula nevar būt iemesls pats par sevi mainīt kardināli metodikā paredzētos rādītājus. Pašlaik (Siltuma metodika apstiprināta – 2010. gadā, Koģenerācijas metodikā – kopkapitāla peļņas normas kā pamatota tika apstiprināta 2015. gadā pilnībā aizstājot IRR) ir noteiktas

saprātīgas peļņas normas, kas noteiktas ņemot vērā investīciju darba mūžu un finansējuma ciklu ir relatīvi nesen.

- b) Vēl jo vairāk, kāpēc šādas izmaiņas tiek sasteigtas, un pēc LSUA tikšanas ar Regulatoru ir skaidrs, ka nav pilnībā izstrādātas ne pēc formas, ne pēc būtības, nav izvērtēta ietekme uz skartajiem uzņēmumiem un noprotams, ka vismaz daži Padomes locekļi, pieņemot lēmumu, nav bijuši iepazīstināti ar konkrēto ietekmi uz katru uzņēmumu;
- c) WACC aprēķins veikts ar nekorekti noteiktām zemām procentu likmēm, kas acīmredzami neatbilst faktiskajai tirgus situācijai siltumapgādes nozarē, ne kapitāla, ne kredīta piesaistei, neņemot vērā riskus, ar ko tā saskaras, tai skaitā nodokļu, atbalsta mehānismu un regulācijas biežām izmaiņām, attiecīgi riskiem;
- d) Arī aprēķinā nav veikts salīdzinājums, kā šī plānotā WACC likme ir salīdzināma pret situāciju un WACC likmi 2010-2015. gadā. Katrā ziņā faktiski banku finansējuma likmes nav mainījušās uz leju un arī pašu kapitāla atdeves princips nesaskaras ar zemākiem riskiem nekā iepriekš. Tieši otrādi, biežās un nozari nelabvēlīgi ietekmējušās izmaiņas, kā arī objektīvas un loģiskas, tomēr pašizmaksu palielinošas pozīcijas (SEN, Akcīzes nodoklis, izmaiņas dabasgāzes tirgū, straujš ikgadējs minimālās algas kāpums, DRN pieaugums utt.), kas rada papildus izmaksas uzņēmumiem, kuras ne vienmēr var atgūt (katra atsevišķā pozīcija nav tik nozīmīga, lai ikgadēji tērētu naudu un resursus tarifa atkārtotai apstiprināšanai), liecina par pretēju situāciju. Situāciju praksē apliecina arī finanšu sektora piedāvātie kredītēšanas nosacījumu pasliktināšanās enerģētikas nozarei Latvijā;
- e) regulēto aktīvu bāzes sastāvdaļām, kurām jānosedz visi aktīvi, kas nodrošina saimniecisko darbību;
- f) tiesiskās paļāvības principa neievērošanu attiecībā uz tirgus apstākļiem, kuros uzņēmumi ir veikuši vai tuvākajā nākotnē veiks ieguldījumus (piem., par kuriem jau noslēgti CFLA un/vai būvniecības un/vai kredīta līgumi). Mainot peļņas aprēķina principus, ieguldījumu atdevei (tai skaitā tiem pamatlīdzekļiem, kurus ir paredzēts izbūvēt līdz 2021. gadam) jābūt līdzvērtīgai tai, kāda tā bija pie iepriekšējā regulējuma;
- g) līdz galam neizvērtētu Tarifu metodiku publisku apspriešanu, kas rada problēmas plānoto investīciju projektu finansēšanai. Bankas un investori šo dokumentu jau ir uztvērušas par negatīvu signālu, apturot vai pārskatot finansējuma nosacījumus.

1. PAR REGULĒTO AKTĪVU BĀZI

Sabiedrība uzskata, ka kapitāla atdeves attiecināšana tikai pret pamatlīdzekļiem, nevis uz konkrētā biznesa darbību un visiem tajā iesaistītajiem aktīviem, ir nepamatota. Proti, RAB ir ne tikai pamatlīdzekļi, bet arī citi aktīvi, kas nepieciešami konkrētās saimnieciskās darbības veikšanai:

- a) darba kapitāls (debitori + krājumi - īstermiņa kreditori);
- b) atbalsta funkciju pamatlīdzekļi;
- c) nepabeigtā celtniecība.

Zemāk ir uzsvērti daži būtiski trūkumi, ko rada WACC likmes attiecināšana tikai uz daļu faktiski izmantotajiem aktīviem - pamatlīdzekļiem, kurus Regulators nedefinējis par iekļaujamiem RAB.

Problēmas ar krājumu finansēšanu:

- 1.1. Komersanti, kuri izmanto dabasgāzi un līdz ar to nav nepieciešami būtiski krājumu apjomi, gūst priekšrocības pret uzņēmumiem, kas izmanto atjaunojamus resursus šķeldas, granulu un malkas kurināmo. Šķeldas katlu mājām ir nepieciešami būtiski krājumu apjomi, ko ir pierādījušas iepriekšējā apkures sezona gan, lai būtu drošas piegādes un lētāks materiāls. 28.13. pozīcija “Krājumu uzturēšanas finansēšanas izmaksas” un vienlaicīgi krājumu apjomu neiekļaušana RAB Siltuma metodikā pilnībā nerisina problēmu, tieši pretēji - procentu likmes izmaksas nenodrošina iespēju saņemt šādus kredīta līdzekļus. Līdz šim uzņēmumi ar pašu kapitāla (kā kopkapitāla sastāvdaļu) uzturēšanu atbilstošā līmenī uzturēja apgrozāmos līdzekļus.
- 1.2. Ja uzņēmums pats finansē (no uzņēmuma kapitāla) apgrozāmos līdzekļus (krājumus un potenciāli debitorus), tad par šiem ieguldījumiem līdzekļiem uzņēmums negūst atdevi, pretēji tam, ja šim nolūkam jāizmanto kredītiestādes aizņēmumu. Līdz ar to finanšu institūcijas gūst nepamatotu priekšrocību pret privāto kapitālu. Neskaitot, iespējams lielākos industrijas uzņēmumus, likmes ir būtiski augstākas, turklāt ar papildus nosacījumiem, apdrošināšana, papildus ķīlas utt. Šī nevienlīdzīgā situācija veicina palielināt kredīta apjomus vai arī rada uzņēmējdarbības riskus, piem. likviditātes risku, ja sezonas laikā notiek strauja kurināmā cenas izmaiņas (kas vēsturiski bieži noticis ar dabasgāzi, šogad arī ar atjaunojamiem vietējiem resursiem). Tas ir pretrunā sabiedrisko pakalpojumu saņēmēju interesēm gan cenas, gan drošas un nepārtrauktas siltumapgādes nodrošināšanai.
- 1.3. Apgrozāmo līdzekļu kreditēšanas problēma. Vairums uzņēmumu nevar saņemt *overdrafta* vai *kredītlīnijas* līdzekļus kurināmā vajadzībām pilnā apmērā, jo kredītiestādes debitorus un krājumus neuzskata kā 100% pietiekamu nodrošinājumu aizņēmumam (visbiežāk 40-70% apmērā vai ar papildus ķīlām, tai skaitā ne tikai uzņēmuma, bet arī dalībnieku aktīviem, galvojumiem), pieprasa apdrošināšanas polises. Līdz ar to daļa no ražošanas uzņēmumiem krājumus finansē tikai ar pašu kapitālu. Liedzot uzņēmumiem gūt atdevi no kapitāla, tie netiek motivēti veidot uzkrājumus un optimizēt izmaksas (vasarā iegādāties krājumus par izdevīgāku cenu), bet gan būs spiesti izmantot nekvalitatīvāku ar zemāku siltumietilpību, attiecīgi dārgāku kurināmo, kas pieejams ziemas sezonā (mitrāku biomasu ar zemāku siltumspēju), kas kopumā gadā paaugstinās ražošanas izmaksas un siltumenerģijas ražošanas cenu gala patērētājam. Turklāt pastāvēs risks, līdzīgi kā šosezon, ka nelabvēlīgu laika apstākļu gadījumā kurināmais netiks piegādāts noteiktajā laikā, kā rezultātā būs jāizmanto dārgāki kurināma veidi. Kapitāla izmaksas ir zemākas, un visbiežāk ir pamatotas ietaupot uz kurināmā ekonomiju. Protams, Regulators varētu izvērtēt katra uzkrājuma pamatotību atsevišķi.
- 1.4. Ņemot vērā, ka apgrozāmie līdzekļi ir nepieciešami, uzņēmumi var mēģināt finansēties uz piegādātāju rēķina – ar 30 - 90 dienu termiņiem, bet tas arī veicina izmaksu kāpumu, jo piegādātājiem finansējums izmaksā dārgāk un tiek samazināta konkurence, jo reti kurš piegādātājs šādu produktu ar ilgu apmaksas termiņu var nodrošināt.

Priekšlikumi:

- Iekļaut RAB aprēķinā krājumus. Izņemt pozīciju 28.13., tā vietā iekļaut RAB krājumu pozīciju (arī plānoto) līdz 3 ziemas mēnešu apjomam, pieprasot ekonomisko pamatojumu šādai rīcībai. Finansēšanas veids – *overdrafts* vai pašu līdzekļi – tā paliek komersanta izvēle atkarībā no uzņēmuma finansiālajām iespējām un ekonomiskā izvērtējuma;
- Iekļaut RAB debitorus viena apkures sezonas mēneša apjomā.

2. PAR PROBLĒMĀM AR INVESTĪCIJU PROJEKTU FINANSĒŠANU

Problēmas ar investīciju projektu finansēšanu, **jo kapitāla atdeves likme nav pietiekama kredīta maksājumu noseģšanai:**

- 2.1. Tā kā lielākoties investīciju projektu amortizācijas termiņš ir krietni garāks kā kredītmaksājumu termiņš (kredītiestādes šobrīd aizdevumus nesniedz ilgākam periodam kā 10-12 gadi), atbilstoši Siltuma Metodikas 24. tarifa aprēķinā amortizācijas maksājumu vietā var iekļaut kredīta atmaksu. Bet tas pilnībā nerisina problēmu, jo atbilstoši 25. punktam, uzņēmums atgūst tikai to investīciju daļu, ko ir ieguldījis no kredīt līdzekļiem (kredītiestādes finansē 50-75 % apmērā), līdz ar to netiek atgūta pašu ieguldījuma daļa.
- 2.2. Likmes apmērs ir nepamatoti zems. Tas piemērots lieliem komersantiem (kuru kapitalizācija būtiski pārsniedz jebkura siltumenerģijas operatora līmeni Latvijā) un rada nelīdzvērtīgus tirgus nosacījumus tirgus dalībniekiem, gan akcionāru, gan uzņēmumu līmenī:

- ar šādu likmi strādā tikai lieli starptautiski pensiju fondi/investori, kuri iegulda kā pasīvi investori ar stabili zemu atdevi, bez motivācijas veikt pamatotas, bet tomēr ar risku saistītas investīcijas. Šie fondi parasti neveic kontroli pār aktīvu saimniecisko darbību, savukārt, uzņēmumi nebūs ieinteresēti ieguldīt un iekonomēt un gūt zemāku tarifu, jo vadības uzdevums būs uzturēt aktīvus nesamazinošā vērtībā un gūstot mazu bezrisku atdevi. Šiem fondiem turklāt ir zema interese par nelieliem uzņēmumiem, par kādiem ir uzskatāmi gandrīz visi Latvijas siltumapgādes uzņēmumi. Līdzīgu iemeslu (mazas siltumapgādes sistēmas, mazs kopējais enerģijas tirgus ar mazām konsolidācijas iespējām, lokālo pašvaldību ietekme uz šo sfēru, kas pārsniedz likuma noteikto “organizēt siltumapgādi”) dēļ Latvijas uzņēmumu finansējuma vidi nevar pielīdzināt “vecajām” ES valstīm (piem. opcija kotēt akcijas biržā ir utopiska).
- ar šādu likmi teorētiski var strādāt pašvaldības kā akcionāri, kuras darbību veic ne pēc biznesa principiem: pašvaldības kredīts vai kredīt līnija, galvojums, ikgadēja zaudējumu segšana, debitoru parāda dzēšana, kas ir pretēji brīvā tirgus principiem, it sevišķi ražošanā. Turklāt šāda stratēģija nenodrošina patērētājiem zemākos tarifus un drošāko siltumapgādi ilgtermiņā. No Sabiedrības pieredzes, strādājot ar vairāk nekā 50 siltumapgādes uzņēmumiem, ir redzams, ka 100% Pašvaldības īpašumā esoši uzņēmumi nav efektīvāki uzņēmumu pārvaldībā, pat ar dažādiem atbalstiem un zemāku rentabilitāti šie uzņēmumi nav ar labākiem rezultātiem un zemākiem tarifiem. Pieļaujām, ka Regulators ar šādu situāciju varētu būt saskāries un var vērtēt un iespēju robežās ietekmēt uzņēmuma darbību. Regulatora atbildība un iespējamā ietekme ir plašāka nekā iespējami matemātiski zemākas rentabilitātes un zemāka īstermiņa tarifa noteikšana, neiedziļinoties konkrētā uzņēmuma/siltumapgādes sistēmas problemātikā. Neskaitot atsevišķus (parasti jau lielākus) 100% pašvaldības uzņēmumus - pie galvenajām problēmām, kas neveicina pašizmaksas uzlabošanu, var minēt –

a) valdes/vadošā personāla neizlēmība, izvairīšanās no atbildības, baidoties no pašvaldības iekļaušanās saimnieciskajās darbībās, no uzraugošajām institūcijām, lai tikai neizdarīt lieku, riskantāku soli (daļēji saistībā ar nākamo argumentu). Darbinieku štatu mainība līdz ar politisko situāciju pašvaldībā;

b) profesionālas vadības trūkums (daļēji, jo pašvaldības iekšējā atalgojuma politika, reģionāls skatījums neļauj piesaistīt atbilstošus nozares speciālistus par

atbilstošu atalgojumu). Pretēji privāta vai daļēja privāta kapitāla uzņēmumam, kas ir orientēts uz kopējo uzņēmuma rezultātu;

c) dažādu funkciju (sākot ar ūdenssaimniecību, beidzot ar kapu apsaimniekošanu) salikšana vienā uzņēmumā, kas pasliktina kompetences konkrētā sfērā, šķietami samazinot administrācijas izmaksas, būtiski pasliktinot ražošanas un efektivitātes rādītājus.

Saprotams, ka Regulators nevar balstīties uz šīm it kā daudzu pašvaldības uzņēmumu šķietami iekšējām problēmām. Tomēr šo situāciju nedrīkst ignorēt un vēl vairāk ar kapitāla likmi, kas nav atbilstoša riskiem, veicināt darboties uzņēmumus, kas nav ieinteresēti attīstībā.

- Savukārt, citiem īstermiņa un vidēja termiņa riska kapitāla fondiem (tai skaitā, Latvijas valsts finanšu institūciju) likmes ir būtiski lielākas 8-12%, bet tieši šie līdzīgi privātajiem ir orientēti uz efektivitātes paaugstināšanu.
- Tarifa metodiku jaunā redakcija pauž arī nelīdzvērtīga attieksme pret neatkarīgiem ražotājiem, kuri netiek regulēti. Šos ražotājus neierobežo rentabilitāte, bet gan pašizmaksa un attiecīgi konkurētspēja. Līdz ar to, tie pretēji regulētajiem uzņēmumiem varēs veikt investīcijas, saņemot par tām daudz lielāku atdevi un izkonkurēt operatorus un esošos vienīgos ražotājus. Jaunās Tarifu Metodikas padarīs regulētos uzņēmumus nekonkurētspējīgus, jo nevarēs saņemt finansējumu, vai arī saņemot finansējumu atdeve būs neadekvāta riskam. Te ir vērojamas pazīmes nevienlīdzīgai konkurencei. Piemērs.

Tika apskatīta situācija trijās siltumapgādes sistēmās, kur pašlaik galvenais kurināmā veids ir dabasgāze. Divās vietās apskatīti siltumenerģijas ražošanas uzņēmumi un vienā - siltumapgādes operators, visi trīs ir vienīgie ražotāji ar plāniem pāriet no dabasgāzes un šķeldu.

Ar šādu kapitāla likmi tiek sasniegts tarifs, ar kuru nav iespējas segt kredītmaksājumus un līdz ar to šādu investīciju uzņēmums nevar veikt. Uzņēmumu plānos bija gan nomaksāt kredītmaksājumus, gan samazināt tarifu par 15%-18%, saņemot plānoto 10% kopkapitāla rentabilitāti. Savukārt, šo pašu projektu veicot citam neregulētam uzņēmumam, turklāt kuram nav atbildības par rezerves un "pīķa" jaudām, par kurināmā diversifikāciju, tas varēs piedāvāt jebkuru cenu starp esošo un uzņēmumu plānoto tarifu un izkonkurēt esošo ražotāju. Tā rezultātā Gala lietotājiem tarifs kristos par 3%-6%, tai pat laikā neatkarīgais komersants nebūs spiests aprobežoties ne ar 10% Kopkapitāla vai 5% atdevi uz RAB, nopelnot būtiski vairāk 15%-20% kopkapitāla. Šādai pieejai ir nevienlīdzīga pieeja siltumenerģijas ražošanas uzņēmumiem, kā arī siltumapgādes operatoriem, kuri ir vienīgie siltumenerģijas ražotāji, kā arī Gala patērētāji būs spiesti samaksāt vairāk.

- 2.3. Ir nelīdzvērtīgi nosacījumi salīdzinājumā ar Koģenerācijas stacijām, kuras kā neatkarīgie ražotāji var gūt IRR – 9%. Līdz ar to siltumapgādes operatoriem vai vienīgajiem ražotājiem, kuri peļņu novirza siltuma patērētāju labumam ir diskriminējoša situācija.

Priekšlikumi un risinājumi:

- Siltuma metodikas 25. punktu papildināt ar tekstu "... kas ir atgūta no kredīta pamatsummas apmaksas, bet turpmāk nolietojumā iekļaut pārējo pamatlīdzekļu daļu, kas finansēta ar saviem līdzekļiem".
- Īstermiņā a) nemainīt rentabilitātes noteikšanu ražošanai vai b) noteikt WACC, kas ir līdzvērtīgs 10% no kopkapitāla;

- Ilgtermiņā noteikt ekonomiski pamatotu un vienlīdzīgu tirgus likmi, ietverot visas WACC komponentes un atbilstošu RAB;
- Izvērtēt iespēju tuvāko 3-5 gadu laikā atteikties no ražošanas tarifa regulēšanas. Operatora atbildība ir izvēlēties drošus, tehniski pamatotus un ekonomiski izdevīgus risinājumus, kuru izvēli būs jāpamato Regulatoram. Regulatoram būtu vairāk jāvērtē operatora attīstības plāni.
- Izskatīt iespēju sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju uzraudzību veikt stratēģiskākā līmenī likumā "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 1. pantā paredzētajam mērķim:

*"Šā likuma mērķis ir nodrošināt iespēju **saņemt nepārtrauktus, drošus un kvalitatīvus** sabiedrisko pakalpojumus, kuru tarifi (cenas) atbilst ekonomiski pamatotām izmaksām, kā arī **veicināt attīstību un ekonomiski pamatotu konkurenci regulējamās nozarēs, nosakot sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas kārtību un tiesiskās attiecības sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā**",*

Pašlaik regulators, mūsdiā, ir lielākā mērā koncentrējies uz operatīvām darbībām – *Objektu kontroles nodaļas* veiktās pārbaudes, gada atskaites un tarifa apstiprināšanu, nevis ar stratēģiskai kontrolei vai metodēm, kas veicinātu siltumapgādes attīstību un drošus un efektīvas un zemākām izmaksām ilgtermiņā. Aicinām Regulatoru vairāk orientēties par atbalsta mehānismu ar preventīviem pasākumiem, nevis fakta konstatācijai par tarifa izmaksām, jo tā lielākā mērā tiktu sasniegti likumā paredzētie mērķi:

1. Jāveicina regulējamo uzņēmumu (vismaz operatori) attīstības plānu izstrādi (formai nav jābūt strikti noteiktai un formālai, bet jāspēj atspoguļot būtība, kā tiek plānota uzņēmuma darbība vidējā vai ilgtermiņā – aprakstot, pamatojot svarīgos aspektus – investīcijas, kurināmā veidus, bāzes, pīķa, rezerves jaudas, tehnoloģiskos risinājumus utml.) tuvāko dažu gadu laikā. Šādu plānu izstrāde un kaut vai virspusēja pārbaude, uzlabotu sadarbību iesaistītajām pusēm, gan arī būtu atbalsts Regulatora darbiniekiem, lai izprastu uzņēmuma darbību ne tikai ciparos, bet arī atskaites punktu un atbildību uzņēmumu vadībai par saviem stratēģiskiem risinājumiem, pašvaldībām pārliecība, kā arī Gala patērētājiem.
2. Uzlabot darbu pie ikgadējās gada atskaišu analīzes (nevis apkopošanas). Konkrētajā situācijā neguvām pārliecību, ka Regulatora analītikas nodaļa būtu pietiekamā apmērā veikusi analīzi par šiem dažiem, bet būtiskiem rādītājiem – kopkapitāls, RAB, peļņa pirms un pēc. Būtu jāizveido sistēma, kas ļautu identificēt atšķirības ikgadējās atskaitēs, kā arī sniegt **atgriezenisko saikni uzņēmumiem**, lai tie var preventīvi izvērtēt savu darbību. Līdzīgi kā par līmeņatzīmju faktoriem. Uzņēmumiem noderētu šāda informācija kā būtiskākās izmaksu pozīcijas izskatās uz pārējo uzņēmumu fona (vidēji, nobīde, vieta no visiem komersantiem). Līdz ar to uzņēmumi varētu paškritiski vērtēt, vai tas sakarā ar izvēlēto tehnoloģiju, vai nepieciešams uzlabot, vai iespējams ir pieļautas neprecizitātes atskaitēs. Esam pārliecināti, ka šādu sistēmu ar būtiskākajām pozīcijām vai vienkārši izveidot automatisku.
3. vienlīdzīgi aizstāvēt gan sabiedrisko pakalpojumu saņēmējus, gan sabiedrisko pakalpojumu sniedzējus, izprotot, ka uzņēmumiem jābūt efektīviem ilgtermiņā.
4. Tāpat kā pārlietu liela peļņa, arī pārlietu zema peļņa un zems tarifs var būt risks gan uzņēmumam, gan potenciāli riski augstākam tarifam un pat siltumapgādes apdraudējums patērētājam. Jāprasa uzņēmumiem skaidrot neatbilstoši zemu peļņu, ikgadējas dotācijas, ilgstošu pamatlīdzekļu neatjaunošanu utt., tādējādi nodrošinot ilgtspējīgus un drošu siltumapgādi arī ilgtermiņā, nevis īstermiņa zemu tarifu un/vai augstu peļņu.

Visi šie aspekti nenozīmē, ka Regulatoram vajadzētu iejaukties vai uzņemties pakalpojuma sniedzēja atbildību, bet šo ilgtermiņa stratēģisko lēmumu kontrole ir vismaz tikpat svarīga, kā “pārgrāmatot precīzi kādu ciparu starp ražošanu un pārvedi” vai skaitītāja kontroli.

3. PAR REGULĒŠANAS PRINCIPIEM

Ir neskaidra un nekonkrēta Regulatora nostāja par pareizo regulēšanas veidu, mehānismu. Vēl nesēn tika virzītas līmeņatzīmes, kā pareizākais regulēšanas veids. Nav precīzi definēti regulēšanas principi un mērķi.

Izstrādātie WACC līmeņi ir balstīti uz nepamatotu pieņēmumu, ka komersanti nesaskaras ne ar kādiem riskiem un visas izmaksas ir iekļautas un garantētas. Tarifu Metodikas šķietami paredz, ka visas izmaksas tiek iekļautas tarifā, lai arī realitātē komersanti saskaras ar daudzām izmaksām, kas netiek segtas un faktiski netiek iekļautas tarifos. Eksistē pretrunas un neskaidrības normatīvajos aktos par debitoriem, namu apsaimniekotāji un bieži arī pašvaldības interpretē, ka siltumapgādes uzņēmumam jāuzņemas debitoru izmaksas.

Realitāte parāda, ka uzņēmumi ar šo noteikto likmi nevar rēķināties, tā ir pakļauta virknei risku un izmaksu, kā arī parāda to, ka reālās uzņēmuma darbības izmaksas nesakrīt ar tarifā iekļautajām izmaksām. Ne velti faktiskā uzņēmuma rentabilitāte ne tuvu nesasniedz plānoto 10% no kopkapitāla.

PROBLĒMAS, KAS SAISTĪTAS AR VISU PAMATOTO IZMAKSU IETVERŠANU IZMAKSĀS:

- 3.1.** Daļa izmaksas, kas iepriekš nav paredzētas, teorētiski ir iespējams atgūt ar laika nobīdi, bet uzņēmumam šīs izmaksu izmaiņas ir jāfinansē tūlītēji, īstermiņa kredīta procenti netiek iekļauti tarifā, līdz ar to ir nepieciešams papildus kapitāls šo izmaksu segšanai;
- 3.2.** Daļu neparedzēto izmaksu saskaņā ar Siltuma Metodikas 26. punktu uzņēmums ir tiesīgs iekļaut par 2 gadu periodu (kopš iepriekšējā tarifa apstiprināšanas, iesniedzot pamatojošus dokumentus) – gada laikā tās tiek identificētas, vēl gads paiet, kamēr tiek iesniegts jauns tarifa projekts un tas tiek apstiprināts. Uzņēmumam šī procesa laikā ir jābūt spējīgam šīs izmaksas nosegt, atgūšana ir sarežģīta un laikietilpīga, veicot pilnu tarifa izskatīšanas procedūru. Pēc tarifa apstiprināšanas ir liela iespējamība, ka atkal ir uzkrāti zaudējumi par nākamo gadu, un jāgatavo tarifs atkārtoti;
- 3.3.** Netiek segtas visas neparedzētās izmaksas, piemēram, minimālās algas likmes kāpums, ekspluatācijas un servisa izmaksas, ražošanas pārrāvumi - darbības apstāšanās, lietderības kritumu, kurināmā kvalitātes samazināšanās utt.;
- 3.4.** Regulators neatļauj iekļaut tās izmaksas, kas ir paredzami prognozējamas un radīsies 2-3 mēnešu laikā kamēr tarifs stājas spēkā - kopš pēdējo tarifa korekciju izstrādes līdz tarifa stāšanās spēkā brīdim (piemēram, iesniedzot aprēķinu septembra beigās, kuru Regulators apstiprinās oktobra vidū, tas stāsies spēkā no 1. decembra). Teorētiski šo nobīdi var iekļaut nākošajā tarifa izskatīšanā - nākamo gadu laikā. Bet tarifa izskatīšana ir pietiekami dārgs process, jo jāalgo ārpalpojuma speciālisti vai augstākas kvalifikācijas darbinieki, kuri patērē vismaz 2-3 mēnešus gadā šim procesam. Maziem uzņēmumiem ap 5000 MWh tas var izmaksāt pat 1-1,5 EUR uz MWh. Ja izmaiņas ir nelielas, tad šo izmaksu pierādīšana un iekļaušana tarifā izmaksā dārgāk nekā iespējamais ieguvums no augstākā tarifa, kurā iekļautas minētās izmaksas;

3.5. Debitoru izmaksas segšana. Dažādi regulējumi dažādos normatīvajos aktos ir interpretāciju aspekts un pastāvīgs diskusiju aspekts ar apsaimniekotājiem, pašvaldību, kā rezultātā faktiski daļa uzņēmumu saskaras ar to, ka visus debitorus neatgūst.

Priekšlikumi:

- 26. punktā pagarināt periodu līdz pieciem gadiem;
- Ļaut veikt operatīvas prognozes par apstākļiem, kas ir paredzami un faktiski ietekmēs uzņēmuma izmaksas, un atļaut iekļaut šīs izmaksas tarifā;
- Jebkura cita izmaksu pozīcija ir uzskatāma par neparedzētām izmaiņām, ja sniedz pamatojošu informāciju;
- Konkretizēt, kas ir neparedzētie ieņēmumi, un iekļaut tos tarifa samazinājumā tikai tad, ja izmaksas samazinās/ieņēmumi pieaug trīs gadu periodā vidēji par vairāk nekā Siltuma metodikas 28. punktā noteikto.

PAR TARIFA IZSKATĪŠANAS PROCESA UN AR LAIKA NOBĪDI SAISTĪTĀM PROBLĒMĀM

3.6. Tarifa izskatīšanas process rada izmaksu nobīdi. Jo pretējā gadījumā nākas atspoguļot ne tikai iepriekšējā gada rezultātus, bet arī operatīvos datus. Regulatoram ir tendence nekonekventi izmantot operatīvos vai faktisko datus, lai pēc iespējas samazinātu izmaksas (uzņēmumi zaudē laiku un cieš papildus zaudējumus, skaidrojot, ka gads pret gadu nevar būt vienāds). Īpašas problēmas sagādā remontdarbu programmas, kuras Regulators liek priekšlaicīgi sniegt, un būtībā sanāk, ja iepriekšējā gadā ir bijusi ekonomija, tad arī nākotnē tādai būtu jābūt).

3.7. Tarifa apstiprināšana neskatoties uz paredzētajiem termiņiem faktiski tuvojas 9-12 mēnešiem, kas kopā ar tarifa sagatavošanu sasniedz par 12-18 mēnešus. Tas nozīmē, ka uzņēmums neskaidrā vidē, visdrīzāk ar tarifu, kas ir zem faktiskajām izmaksām, darbojas pat 2 sezonu garumā.

3.8. Līdz ar to pamatojošos dokumentus dažkārt ir spiesti sniegt pat par 3 gadiem (Metodikās paredzēto iepriekšējo auditēto, un tekošo, kas var iekrist pat divi gadi), kas vairākkāršo abu pušu darbu.

3.9. Likuma mērķis ir panākt efektīvu gala rezultātu – Gala tarifu un tas ir panākams ar ļoti daudziem dažādiem risinājumiem, ņemot vērā dažādas tehnoloģijas, dažādus kurināmo veidus, vairāk vai mazāk centralizētas sistēmas, tehnoloģijas ražošanā ar lielāku vai mazāku automatizāciju, ņemot vērā dažus sistēmas drošības un nepārtrauktības aspektus, dažādas organizācijas struktūras, dažāda izmēra uzņēmumiem utt. ņemot vērā arī esošo vēsturisko mantojumu (trašu plānojumu, uzstādītās jaudas), pilsētvides aspektus, resursu pieejamību utt. Pamatotāk būtu siltumapgādes operatoriem uzņēmumiem salīdzināt (līmeņatzīmes) kopējam rezultātam – tarifus, nevis atsevišķas izmaksu pozīcijas. Tā ir uzņēmuma vadības kompetence un atbildība atkarībā no situācijas izvēlēties efektīvāko darbību – vai nu lielākas investīcijas, vai lielākas operatīvās izmaksas, lai sasniegtu maksimāli labāko gala rezultātu. Salīdzināšanas kritēriji (līmeņatzīmes) būtu pielietojami tikai gala tarifos (nevis atsevišķi ražošanas vai pārvades tarifos), un arī tad ļoti konkrēti izvērtējot uzņēmumus pēc apjoma, reģiona, tehnoloģijām, iekārtu dzīves cikla utt. Ja tiktu ieviestas tik kardinālas regulēšanas izmaiņas kā līmeņatzīmes, tad jāreķinās, ka jābūt “tarifa koridoram” un jau tagad pirmškiejami redzams, ka daži uzņēmumi būtu virs normas. Tādos gadījumos uzņēmumi nebūtu momentā jāsoda, jo tas būtu apla efekts, ka mazāk efektīvam

uzņēmumam, nebūtu peļņas un naudas un finansējuma iespējas, lai uzsāktu investīciju ciklu.

- 3.10.** Tomēr realitātē Regulators pretēji Siltuma metodikai ir sācis šādu atsevišķu izmaksu pozīciju salīdzināšanu, ko neparedz Tarifu metodikas. Tas nozīmē, ka Regulatora lēmums, kas neļauj iekļaut kādu izmaksu pilnā apmērā, nenozīmē, ka šī izmaksu pozīcija ir nepamatota vai ka bez tās uzņēmums var iztikt. Līdz šim kopkapitāla peļņa šo pozīciju biznesa risku nosedza, bet tā nekādā gadījumā nevar uzskatīt, ka tas ir garantēts bezriskā peļņas līmenis, kā to "idealizē" WACC aprēķinos iekļautie (realitātē – neiekļautie/ignorētie) riski.
- 3.11.** Pašlaik Tarifu Metodikas paredz Kopkapitālu iekļaut iepriekšējo divu gadu vidējo rādītāju, kas nozīmē, ka, ja gada sākumā - vidū ir veikta jauna investīcija un komersants būtu gatavs tūlīt iesniegt tarifu projektu ar attiecīgu izmaksu samazinājumu, tad nekonsekventi tiktu ņemtas vērā gūtās kurināmā un ekspluatācijas izmaksu ekonomijas, bet netiktu ņemta vērā jaunais kopkapitāls. Līdz ar to šī norma ir pretrunā Sabiedrisko pakalpojumu saņēmēju interesēm, jo Komersants, lai komersantam apstiprinātu tarifu atbilstoši jauniem apstākļiem, būtu jāstrādā šis un nākamais gads ar esošo tarifu, tad jāiesniedz un tikai trešā gada laikā tiktu saņemts atbilstošs tarifs.
- 3.12.** Iesniegtais tarifs, būtu vērtējams pēc iesniegšanas brīdī esošās metodikas, it sevišķi, ja tas jau ir izskatīšanās vairāk 2 mēnešus (ir notikusi sabiedriskā apspriešana). Ja būs tik fundamentālas izmaiņas tarifa metodikā, tad atbilstoši prasībām pēc gada varēs atkārtoti prasīt izskatīt metodiku.

Priekšlikumi un secinājumi:

- Metodikā jānosaka konsekventa pieeja, skaidri jāpasaka, ka 1) jāvērtē pēdējā auditētā gada izmaksas, 2) jāvērtē kurināmā izmaksu aktuālā situācija, 3) ja kādas citas izmaksas ir mainījušās, tad **uzņēmumam ir tiesības** tās iesniegt pamatošanai **4) kopkapitāls vai aktīvi ir identificējami (pārbaudot kārtējā gadā veiktās investīcijas) arī uz tarifa apstiprināšanas brīdi (nevis ar 2 gadu nobīdi)**. Uzņēmumā nekad nebūs pilnībā nofiksējama situācija.
- Būtu jā sagatavo plašāks skaidrojošs materiāls ar konkrētiem piemēriem par Tarifa metodikām kā atbalsts gan Regulatora darbiniekiem un gan regulējamajiem uzņēmumiem, jo darbinieki mēdz dažādi interpretēt situāciju savādāk, kā arī uzņēmumi iesniedz pietiekami kvalitatīvus tarifus;
- Nevar veikt atsevišķu izmaksu pozīciju salīdzināšanu un represīvi likt tās samazināt, tikai uz virspusējas salīdzinājuma. Jāvērtē viss tarifa rezultāts kopumā un jāapstiprina ar esošām attaisnotām un pamatotām izmaksām. Ja kopumā tarifs šķiet neatbilstošs vai nekonkurētspējīgs, tad Regulatoram būtu jāuzdod komersantam ar atbilstošu argumentāciju, šo situāciju novērst konkrētā laika periodā (1-4 gadi) un iesniegt jaunu tarifa projektu. Nedrīkst spiest uzņēmumu darboties ar nepietiekamu rentabilitāti vai pat zaudējumiem, nedodot samērīgu laiku novērst situāciju. Šādi lēmumi apdraud ne tikai uzņēmumus, bet arī siltumapgādi, kā arī faktiski liedz uzņēmumam veikt uzlabojumus/investīcijas lai risinātu situāciju. Šādas situācijas varētu izvairīties, ja, kā iepriekš esam ieteikuši, Regulators preventīvi būtu veikuši analīzi, prasījuši un vērtējuši uzņēmumu attīstības plānu;
- Uzlabot, paātrināt tarifa izskatīšanas procesu
 - Pirmo vēstuli 30 dienu laikā jā sagatavo tā, lai būtu aptvertas visas neskaidrās sfēras. Nav korekta situācija, ka pēc būtības jauna (nevis precizējoša) informācija tiek

prasīta tikai pēc vairākiem mēnešiem, pie 3-5 vēstules, kad tarifam būtu jāiet uz apstiprināšanu;

- Jāsamazina atbildes periods abām pusēm;
- Jāaicina **obligāti** uz strukturētām pārrunām, kurās tiek piefiksēti galvenie jautājumi un galvenie punkti, jo vēstulū rakstīšana ir laikietilpīga un, dažkārt, komersants neizprot prasīto, dažkārt regulators nav ieraudzījis jau sniegtu informāciju, vai arī nav saprotama detalizācijas pakāpe, vai arī ko no uzņēmuma var iegūt;
- Jāsamazina nebūtisko pozīciju vērtēšana, jo tas nav ekonomiski lietderīgi.

4. CITI PRIEKŠLIKUMI PAR TARIFU METODIKĀM

4.1. Iekļaut pēc būtības līdzvērtīgu Siltuma Metodikas 10. punktu arī citiem kurināmā veidiem, jo esošajā regulējumā, kad gan dabasgāze, gan šķelda, gan granulas un citi kurināmā veidi ir brīva tirgus apstākļos, ir nepamatoti, ka vienam kurināmā veidam (dabasgāzei) ir radītas priekšrocības salīdzinot ar citiem kurināmā veidiem. Solis – 0,5 EUR/MWh, soļu skaits 10-15 ir pilnībā pietiekams.

4.2. Aprēķinot WACC, komersantam jāaglabā tiesības finansējuma likmi iekļaut WACC aprēķinā pēc fakta, līdzīgi kā bija līdzšinējā Siltuma Metodikas 13. punktā, jo atbilstoši likuma “Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem” 20.pantam tarifi nosakāmi tādā apmērā, lai lietotāju izdarītie tarifu maksājumi segtu ekonomiski pamatotas sabiedrisko pakalpojumu izmaksas un nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu rentabilitāti, līdz ar to tarifa izmaksās ir iekļaujamas faktiskās izmaksas. Noteiktās likmes nav atbilstošas tirgus situācijai.

4.3. Tiek nepamatoti bargi sodīti uzņēmumi, ja katlu jauda netiek efektīvi izmantota

4.3.1. Rentabilitātes samazinājums nav lineāri proporcionāls.

Priekšlikums ja paliek spēkā esošās Tarifu Metodikas, tad kopkapitāla rentabilitātes aprēķinā piemērot vienkāršotu k un z koeficientu piemērošanu koeficientam 0,1, jo esošās formulas nepamatoti strauji ietekmē tarifu (it sevišķi Koģenerācijas metodikā, kur 10% jaudas stundas ietekmē 25% peļņu).

4.3.2. Koģenerācijas metodikā 19.23 punkta stundu skaits – 6500 ir ekonomiski nepamatoti augsts. Pamatojums ir uzrakstīts ļoti vispārēji un neatbilst faktiskai situācijai šobrīd *“ekonomiski pamatotais koģenerācijas stacijas minimālais darba stundu skaits ir 6500, jo, samazinoties darba stundu skaitam, zūd koģenerācijas stacijas ekonomiskais ieguvums – efektivitāte saglabājas tikai mainīgajām izmaksām, taču pastāvīgās izmaksas ir konstantas un nav atkarīgas no darba stundu skaita, tāpēc ekonomiskā ziņā koģenerācijas stacijas izmantošana rada problēmas komersantam konkurēt enerģijas tirgū, jo veidojas augsts fiksēto izmaksu īpatsvars uz saražotās enerģijas vienību”*.

Metodikas izstrādes brīdī nebija pietiekami daudz precedentu, lai to noteiktu, bija savādākas energoresursu cenas, un bija cits mērķis – neveicināt neefektīvu staciju būvniecību. Šobrīd jāvērtē pēc esošiem apstākļiem, kad koģenerācijas ir atbalsta perioda beigās vai vidū. Katram komersantam būtu jāpierāda, kāds ir minimālais stundu skaits, lai tas būtu saimnieciski izdevīgi aizstāt ar citiem esošiem katliem. Straujais sods, ja jaudas koeficients 0,8 (jaudas noslodze 5200), peļņu samazina no 12% uz, bet pie koeficienta 0,7 (jaudas noslodze 4550h) attiecīgi 2,55%. Pie šādas situācijas uzņēmums nevar segt savas izmaksas, lai arī siltuma tarifs ir pat mazāks nekā kurināmā cena (it sevišķi bio – koģenerācijām, pret dabasgāzes). Pie šāda

regulējuma stacijas, lai arī konkurētspējīgiem tarifiem var būt spiestas slēgties ciet, bet ražošanu jānodrošina ar dārgākiem risinājumiem un attiecīgi lielāku tarifu.

4.3.3. Tarifu metodikas neparedz pēc būtības vērtēt situāciju, vai “šķietami” neefektīva noslodze nav ekonomiski pamatota un ar samazinošu patērētājam izdevīgu efektu. Daži piemēri, kur nebūtu jāpiemēro koeficients rentabilitātei:

A) Operators uztur rezerves jaudas, katlu ar rezerves kurināmo, stundu noslodze ir ļoti zema. Piegādā vairāki ražotāji ar efektīvi noslogotām jaudām. Ir nepamatoti, ka operatoram izvēloties efektīvāko risinājumu iepirkt enerģiju, tiek sodīts par savas funkcijas – drošas un nepārtrauktas siltumapgādes nodrošināšanu. Uzņēmums tiek nepareizi motivēts

B) Operatoram ir koģenerācijas stacija ar efektīvu noslodzi, bet gala tarifā pīķa katliem ir zems noslogojums. Kopumā kopēja jauda ir efektīvi noslogota, līdz nav pamata korekcijām, jo par pārlietu efektīvi noslogoto koģenerāciju papildus bonusus nesaņem. Komersants tiek nepareizi un Gala patērētājam neizdevīgi motivēts.

C) Siltumenerģijas ražošanā ir konkurences apstākļi un operators nevar un nedrīkst atbilstoši Enerģētikas likumam ierobežot konkurentu izbūvējamās jaudas un neiegādāties atbilstoši ekonomiskajam pakāpeniskumam, bet tas, ka tagad tiek piegādāts lēts siltums (piemēram, koģenerācijām 10 gadu atbalsts, ražotāji mēdz dot lieko siltumu, bet, ja pašiem pieaugs pieprasījums to nedarīs) negarantē, ka tās būs vienmēr, Operators, nevar īstermiņa bez garantijas likvidēt esošas sistēmas, jo to atjaunošana maksās nesalīdzināmi dārgāk.

D) uzņēmumam ir veci gāzes katli ar vēsturiski milzīgām jaudām. Parametri: Jauda 50MW, lietderības koeficients normas robežās, bet ne ideāls – 88%, strādā ar max slodzi tikai līdz 20MW, Stundu noslodze tikai 100-200 stundas gadā jeb 7500MWh. Uzturēšanas izmaksas minimālas. Lai arī atbilstošāks būtu mazāks katls 20MW, demontēt un nojaukt esošo katlu māju, izmaksātu vismaz 750 tūkst. EUR. Iegūstot Sods ierobežotā rentabilitāte ietekmē ne tikai šo ražotni, bet citas efektīvās. Ekonomija gūst uz lietderību būtu tikai $7500 \times 6\% \times 30\text{EUR/MWh gāzes} = 13,5$ tūkst. EUR/gadā. Neskaitot finansējuma izmaksas katla nomaiņa atpelnītos $750/13,5 = 55$ gadus. Uzņēmumi pretēji Enerģētikas likuma mērķim motivēti veikt nepamatotas investīcijas, kas palielina tarifu.

E) koģenerāciju stacijām pēc atbalsta beigām, ja ir ekonomiski pamatoti, būtu jāļauj strādāt. Ja koģenerācija strādā bāzē, amortizācija ir izmantota, elektrību izmanto lielā mērā pašpatēriņam uz citām iekārtām vai arī elektrības cenas pīķos nodod tīklā, tad pašizmaksa var būt zemāka, nekā būvēt jaunu katlu māju. Šādām koģenerācijas stacijām efektīvo stundu skaits būtu jāpielīdzina Siltuma metodikas stundu skaitam 1200, ja tas ir ekonomiski pamatots.

Tā ka situācijas ir visdažādākās, tad Tarifa metodikās iestrādāt tiesības Regulatora Padomei nepiemērot koeficientu, ja “komersants sniedz ekonomisku pamatojumu situācijai”.

4.4. Konkretizēt, ka ilgtermiņa kredīta īstermiņa daļa ir ilgtermiņa finansējuma sastāvdaļa, kas tikai grāmatvediski ir izdalīta. Tā ir pilnvērtīga kopkapitāla sastāvdaļa.

4.5. Ne esošā, ne jaunā metodikas redakcijas nerisina jautājumu par nomāto vai koncesijā esošo aktīvu bāzi un pieļaujamo rentabilitāti uz to. Līgumi (pat bezatlīdzības) visbiežāk ir ilgtermiņa ar pašvaldību, kas pieprasa aktīvus uzturēt un attīstīt, vēl jo vairāk, ka pašas

pašvaldības nevar saņemt ES finansējumus. Neļaujot nopelnīt uz esošajiem aktīviem rada problemātiku uzkrāt finansējumu investīcijām un veikt uzlabojumus. Jāparedz norma, ka arī šie aktīvi ir novērtējami, un ja komersants atbilstoši Attīstības plāniem/vai faktiski to ir darījis saskaņā ar līgumam ar iznomātāju tos paredz atjaunot ir iekļaujama vai nu RAB vai esošo Metodiku redakcijā ir **pieskaitāma pie kopkapitāla pilnā vai daļējā apmērā.**

4.6. Būtu jāuzliek robeža pārbaudāmajām tarifa pozīcijām sastāvdaļām, kas nepārsniedz 0,05 EUR/MWh un/vai zem 250 EUR katrā tarifa pozīcijā, samazinot maznozīmīgu detaļu pārbaudīšanu (rēķinu, līgumu utt.), kas uzņēmumiem rada papildus izmaksas un administratīvo slogu, kā arī tērē Regulatora administratīvos resursus, aizkavē tarifa izskatīšanu

5. PĀRĒJIE PRIEKŠLIKUMI REGULATORA DARBĪBAS UZLABOŠANAI

Nākamie priekšlikumi attiecas uz vispārējiem jautājumiem, lai optimizētu, atvieglotu tarifa izskatīšanu ar pozitīvu (samazinošu) ietekmi uz Siltumenerģijas ražošanas un gala tarifiem. Lūdzu speciālistu līmenī izvērtēt, jo pašlaik regulēšana ir kļuvusi ļoti smagnēja un uzņēmumiem izmaksā ļoti dārgi (no iesniegšanas līdz apstiprināšanas) pārsniedz nesezonas periodu un pat sasniedz gadu. Saprotams, ka jautājums ir gan komersanta, gan Regulatora pusē, līdz ar to aicinām uzlabot sadarbību. Ņemot nodokļu, atalgojumu likmju un kurināmā izmaksu dinamiku, tas var būt kritiski uzņēmumu darbībai, kredītreitingam vai akcionāru riska vērtējumam. Iespējams ieteikumi, skar ne tikai Regulatora lēmumus, bet arī likumdevējus, līdz ar to nepieciešamības gadījumā Regulators var izmantot likumā noteiktās tiesības iniciēt likuma izmaiņas:

5.1. Regulētie uzņēmumi veic ievērojamas iemaksas, taču notiek pastāvīga Regulatora Siltumapgādes darbinieku rotācija un tarifi tiek izskatīti ilgstoši. Regulatora darbiniekiem ne vienmēr ir zināšanas un praktiska izpratne par siltumapgādes principiem, iespējams, ne vienmēr ir vienota pieeja jautājumiem, un to rīcība nav konsekventa. Ieteikumi: a) izstrādāt skaidras metodiskas norādes un skaidrojumus, b) uzlabot Regulatora darbinieku praktisko apmācību, c) izvērtēt darbinieku skaitu uz izskatāmo projektu skaita d) vienkāršot, standartizēt atskaites un dot rekomendējošas formas, atsevišķu pozīciju attiecībai e) iespējams izvērtēt darbinieku atalgojumu līmeni no pieredzes un faktiskajiem rezultātiem f) samazināt vērtējamo uzņēmumu skaitu (pēc siltumenerģijas apjoma MWh vai/un daļu ražošanas uzņēmumu)

5.2. Aicinām izvērtēt, vai tarifa regulēšanā noteiktās normas 1MW jauda un 5000MWh ir atbilstošas un samērojamas esošā situācijā šādu apstākļu dēļ:

5.2.1. Vienīgais ražotājs klasiskā siltumapgādes sistēma ar 1 MW nevar 5000 MWh enerģiju saražot ar 1 MW

5.2.2. Regulēšanas prasības liek maziem uzņēmumiem algot papildus vai augstāk kvalificētus administrācijas darbiniekus, un šis administratīvais slogs ir finansiāli ir nesamērīgi liels pret tarifu. Uzņēmums tarifa aprēķināšanai patērē vismaz 3-4 cilvēkmēnešus vidēja un augstākā līmeņa speciālistus, kas izmaksā kopā ir 6-12 tūkst. EUR. Savukārt, aplēšot, ka Regulatora Siltumapgādes nodaļas atalgojuma izmaksas, bez atbalsta funkcijām, ir ap 150 tūkst. EUR gadā un rēķinot uz vidēji gadā izskatāmiem 15-20 tarifiem ir 10 tūkst. EUR uz MWh. Līdz ar to regulējot 5000MWh lielus uzņēmumus, regulēšanas (tai skaitā gan komersanta, gan

Regulatora) izmaksas uz 1 MWh sasniedz pat 3-4 EUR/MWh. Regulēšanas izmaksas pārsniedz sasniedzamo rezultātu.

- 5.2.3. ja ir divi mazi komersanti, viens kas saražo nedaudz virs 5000MWh un otrs, kas attiecīgi pārvada, tarifu izskatīšanas process tiek dublēts.
- 5.3. Lai samazinātu siltumenerģijas cenu, būtu vēlams pēc būtības izvērtēt vai ir korekti, ka atkarībā, kā tiek organizēta siltumapgāde (lai arī tehniski ir minimālas atšķirības) uz lietotajiem gultas atšķirīgs Regulatora nodevas apmērs. Sabiedrība uzskata, ka netiek piemērota vienlīdzīga pieeja komersantiem un patērētājiem:
- a) ja ir lokālas gāzes katlu mājas, kur gāzi pērk pa tiešo gāzes tirgotājiem tiek samaksāta nodeva 0,2% gadā;
 - b) ja gāzi (70-80% no izmaksām) pērk siltumapgādes operators, samaksā gan par savu apgrozījumu, gan gāzes piegādātājs. Kumulatīvais efekts uz Gala lietotāju ir pat 0,34-0,36%;
 - c) Savukārt, ja siltumenerģijas ražotājs (ap 75% no gala tarifa) un siltumapgādes operators ir divas dažādas juridiskas personas, tad visi trīs ciklā iesaistītie maksā nodevu, kas rezultējas pat 0,44-0,47%.
- 5.4. Sabiedrība uzskata, ka Regulatora budžeta publiskā daļai jābūt detalizētākai, atšifrējot a) ienākumus pa nozarēm, b) par tiešajiem izdevumiem pa nozarēm un c) kopējo Regulatora izmaksu attiecināšanas principiem un apjomiem pa nozarēm. Uzskatām siltumenerģijas pakalpojumu sniedzēju maksājumiem ir jābūt izmantotiem tieši siltumapgādes nozares regulēšanai. Ja uzskatāt šo par neizpauzamu informāciju, tad lūdzam veikt iekšējās audita procedūras, jo būtiska šķērssubsidācija starp nozarēm nav korekta un padara regulētos siltumenerģijas ražošanas un pārvades uzņēmumus mazāk konkurētspējīgus.
- 5.5. Tāpat vēšam uzmanību, ka būtu jāizvērtē vai maksājot vienādu % regulatora nodevu, nenotiek šķērssubsidija starp nozarēm. Lai arī siltumapgādes nozarē ir būtiski lielākas iemaksas, siltumapgādes nozarē ir mazāk darbinieku nekā Ūdenssaimniecības un atkritumu apglabāšanas pakalpojumu departamentā, kas pirmsšķietami, neredzot detalizēto budžeta sadalījumu, liek domāt, ka siltumenerģijas nozare iespējams atbalsta citas nozares. Turklāt pārējās nozares (ūdens, gāze, elektrības sadale un pārvade) ir izteiktākā monopola situācijā, kamēr siltumapgādē ražošanā ir konkurence gan ražošanā, kā arī pastāv arī lokāli risinājumi, kas faktiski konkurē arī ar pārvadi un sadali, un šāda izmaksa padara uzņēmumus nekonkurētspējīgākus.

Aicinām izvērtēt **visus šos ieteikumus pēc būtības**. Nav nekāda pamata tagad sasteigti apstiprināt izmaiņas metodikā par vienu tās aspektu, turklāt ar apšaubāmu, neviennozīmīgu un kvalitatīvi neizvērtētu argumentāciju, un ļoti iespējams likumam pretēju efektu – siltumapgādes sistēmu stagnāciju, drošības samazināšanos, pārtraukuma risku palielināšanos, kas ilgtermiņā tarifus paaugstinošu tarifa metodikā, kamēr netiek kontekstā vērtēti virkne citu nepilnību tarifa metodikās. Protams apzināmies, ka “skats no malas” varbūt balstīts uz ierobežotu informācijas pieejamību un Regulatora vadība šos jautājumus vērtē plašākā kontekstā.